ARTFACTOR
EVENTS

ARTFACTOR
3. ULUSLARARARASI SANAT VE TASARIM SEMPOZYUMU

29-31 MAYIS, 2025

MARMARİS

TAM METİN KİTABI

ISBN: 978-625-96661-0-5

All rights of this book belong to ARTFACTOR. Without permission can’t be duplicate or copied. Authors of chapters are responsible both ethically and juridically. ARTFACTOR–2025 ©

ARTFACTOR

3. Uluslararası Sanat ve Tasarım Sempozyumu

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Sempozyum Başkanı

Doç. Aziz ERKAN

Sempozyum Yürütme ve Düzenleme Kurulu

Doç. Aziz ERKAN

Doç. Dr. B. Burçak ERDAL

Dr. Öğr. Üyesi Aslı GALİOĞLU (Sinop Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Öğretim Üyesi Merve Şahika ERKAN (Ankara Bilim Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Öğretim Üyesi Yunus KAYA (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Türkiye)

Filiz Başak ERDAL (ARTFACTOR, Türkiye)

Sanatsal Faaliyetler Küratörü

Doç. Dr. B. Burçak ERDAL

Davetli Konuşmacılar

Behiç AK, Yazar - Karikatürist ve Mimar, Türkiye

Prof. Dr. Nur BALKIR - Doğuş Üniversitesi Türkiye

Prof. Christopher SCOTT - Iowa State University, USA

Assist. Prof. Lisa WINSTANLEY - Nanyang Technological University, Singapure

Assist. Prof. Ryan SLONE - University of Arkansas, USA

Dr. Sonia LOTFI - İstanbul Medipol Üniversitesi, Türkiye

Yayım tarihi: 1 Ağustos 2025

ISBN: 978-625-96661-0-5

KONFERANS VERİLERİ

ARTFACTOR

3. Uluslararası Sanat ve Tasarım Sempozyumu

29-31 Mayıs 2025

Değerlendirme Usulü

Tüm başvurular çift kör hakemlik sistemi ile değerlendirilmiştir.

Katılım Türü ve Verisi

Sempozyum yüz yüze ve online olarak düzenlenmiş,
toplamda 58 bildiri sunulmuştur.

Sunum Dili

Türkçe ve İngilizce

ISBN: 978-625-96661-0-5

İÇİNDEKİLER

YAPAY ZEKA DESTEKLİ GÖRSEL EFEKT ÜRETİMİNDE PRATİK BİR YAKLAŞIM: APOKALİPTİK SAHNE ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME 1

TOKSİK OLMAYAN BASKIRESİM EĞİTİMİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER: GHENT GÖRSEL SANATLAR AKADEMİSİ TOKSİK OLMAYAN BASKIRESİM BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ELEMANI VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ 14

HEYKELTRAŞ NURETTİN BEKTAŞ'IN ÇANAKKALE ECEABAT' DA YER ALAN RÖLYEF VE HEYKELLERİ ÜZERİNDEN SANATÇI KİMLİĞİ 30

TÜRK ÇİNİ VE SERAMİK SANATINDA KUŞ FİGÜRÜNÜN YERİ VE ÖNEMİ 41

GELENEKSELDEN DİJİTALE MESLEKİ PİYANO EĞİTİMİNE 59

AVANOS KIRMIZI KİLİNİN DÖKÜM KİLİ FORMUNA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ VE SERAMİK UYGULAMALARINDA KULLANIMI* 69

ORTA ÇAĞ'IN KARANLIĞINDAN MODERNİZMİN IŞIĞINA: ZİNCİRLERDEN ÖZGÜRLÜKLERE SANAT VE BİLİMİN EVRENSEL YOLCULUĞU 81

RANDOM OCCURENCES VIA WATERCOLOR: REPRESENTATION OF AN IMAGE .. 97

ORHAN PAMUK ÇEVİRİLERİNDE KİTAP KAPAK TASARIMLARINA YANSIYAN ORYANTALİZM 108

ELEŞTİRİNİN GÖVDE BULMUŞ HALİ: SANATTA PROTEST KAVRAMI 124

MAYA LİN'İN ESERLERİNİN GÖSTERGELERARASILIK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ 145

DİKİŞSİZ ÖRME GİYSİ TEKNOLOJİSİNDE KALIPLANDIRMA YÖNTEMLERİ 159

DRIFTING THROUGH AMSTERDAM'S JORDAAN: THE RHYTHM OF ART AND EXPERIENCE AS A CONCEPTUAL MENTAL MODEL 176

ASSEMBLY AND MODULARITY IN BASIC DESIGN EDUCATION: SEQUENTIAL EXERCISES ON THE ARTISTIC AND MECHANICAL REPRESENTATIONS OF BIRDS AND KITCHEN TOOLS 193

CAMIN OPTİK DOĞASI VE HİPERREALİST ANLATIM: GÖRSEL ALGIYA ETKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME 211

TÜRKİYE'DEKİ İÇMİMARLIK LİSANS PROGRAMLARINDA TEKSTİL ODAKLI DERSLERİN İNCELENMESİ 230

THOUGHTS ON NON-TOXIC PRINTMAKING EDUCATION: NON-TOXIC PRINTMAKING DEPARTMENT OF GHENT VISUAL ARTS ACADEMY LECTURERS AND STUDENT OPINIONS

Assoc. Prof. Dr. Ayben KAYNAR TANIR[1]
[1]Ankara University, Faculty of Fine Arts, Department of Painting, tanir@ankara.edu.tr

ABSTRACT

Printmaking is a work of art reproduced through printing techniques. We can elaborate this definition; it is a work that is printed on paper or similar material by the artist by creating a printing plate using various tools and materials, reproduced in limited numbers and the accuracy and originality of the number of reproduced prints are documented by the artist by signing it. There are traditional and new contemporary methods and applications that can be called to produce these works. Traditional printing techniques require the use of toxic materials. Contemporary methods and applications in printmaking include techniques that use non-toxic or less harmful chemicals. The research aims to increase awareness in many areas such as non-toxic applications and methods in the field of printmaking, providing results equivalent to traditional methods, having an equivalent cost in economic terms, sustainability in terms of the materials used, being able to carry out artistic works more safely against many diseases, especially cancer, and not needing ventilation systems made at high costs in studios. Belgium is one of the most experienced European countries in terms of using and benefiting from non-toxic printmaking techniques and practices in art and art education processes. In the Case Study process in which the researcher conducted his research on Non-Toxic Printmaking within the scope of the 2219 coded TÜBİTAK-International Postdoctoral Research Scholarship Program in Belgium in 2023, the Interview technique was used as a part of the qualitative research design. In this context, the aim of the research is to determine the opinions of the Lecturers and Students of the Non-Toxic Printmaking Department of the Ghent Academy of Visual Arts, which provides part-time art education in a 625 m² area, fully equipped with health and environmentally friendly materials and tools, on non-toxic printmaking education. Semi-structured interviews were conducted with 22 students of different age groups receiving education at the institution and 4 teaching staff, and the opinions were presented by analyzing the collected data.
Keywords: Sustainable, Non-Toxic, Printmaking, Art, Art Education.

GİRİŞ

Baskıresim, çeşitli araç ve malzeme kullanılarak hazırlanan kalıpların kâğıda ya da benzeri malzeme üzerine sanatçı tarafından sınırlı sayıda basılarak çoğaltılan ve çoğaltılan baskıların sayısının doğruluğu ve özgünlüğü sanatçısının imzası ile belgelenen sanat yapıtıdır. Bu yapıtları üretebilmenin geleneksel yöntemlerinin yanı sıra yeni/çağdaş yöntem ve uygulamaları vardır. Geleneksel baskı teknikleri, toksik yani zehirli malzemelerin kullanımını gerektirir. Yeni/çağdaş yöntem diye adlandırılan baskıresim tekniklerinin uygulamaları ise toksik olmayan başka bir deyişle zehirsiz/daha az zararlı kimyasalların kullanıldığı teknikleri içermektedir.

Türkiye'de geleneksel baskı tekniklerini içeren eğitim programı uygulanmakta, toksik olmayan baskıresim teknikleri ve uygulamaları henüz tam olarak bilinmemektedir. Ülkemizde bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar sanatçı ve akademisyenin çağdaş baskıresim yöntemlerinden haberdar olduğu ve bu konuya ilişkin bireysel çabalarıyla uygulama ve denemelerin gerçekleştiği bilinmektedir. Ancak ABD ve Avrupa ülkelerinde toksik olmayan baskıresim yöntem ve uygulamaları, 90'lı yıllardan başlayarak sürdürülebilir, çevre ve insan sağlığına duyarlı eğitim programlarıyla yayılımına devam etmekte ve günümüzde her zamankinden daha fazla öncelenmektedir.

GHENT GÖRSEL SANATLAR AKADEMİSİ TOKSİK OLMAYAN BASKIRESİM BÖLÜMÜ

Ghent Görsel Sanatlar Akademisi, Belçika'nın Ghent şehrinde Flaman bölgesine ve belediyesine ait yarı zamanlı sanat eğitimi veren bir kurumdur. Akademinin avlusu içinde farklı bölümlerin atölye binaları bulunmaktadır; fotoğrafçılık, animasyondan, heykel, seramik vb. sanat alanlarında eğitim verilen kurumun bir parçası da Toksik Olmayan Baskıresim Bölümü'dür (Görsel 1). 2023 yılı verilerine göre bölüme kayıtlı 98 öğrenci bulunmaktadır. Kayıtlı öğrenciler bu alanda kendilerini geliştirip uzman olabilmek için eğer isterlerse 5 yıl boyunca eğitimlerini sürdürebilmektedirler.

Görsel 1. Ghent Görsel Sanatlar Akademisi Toksik Olmayan Baskıresim Bölümü, 2023 (Ayben Kaynar Tanır tarafından fotoğraflanmıştır.)

Araştırmacının danışmanlarından sanatçı Marnix Everaert çukur baskıresim teknikleri konusunda uzmanlaşmış bir sanatçıdır ve Toksik Olmayan Baskıresim Bölümü'nün başkanıdır. Bölümün diğer öğretim elemanları olan Liesbeth Van Lancker serigrafi alanında, Vladimir Ivaneanu'da Batı ve Japon ağaç baskıresminde uzman sanatçılardır. Flora Tanghe ise, bölümün en genç öğretim görevlisidir, atölyede çukur baskıresim konusunda ders vermektedir.

Ghent Görsel Sanatlar Akademisi Toksik Olmayan Baskıresim Bölümü'ne kayıt yaptıran öğrenciye üç seçenek sunulmaktadır (www.printgreenprintsafe.org, 2023).

1. Başlangıç
2. Kalsik
3. Uzmanlaşma

Başlangıç: Başlangıç seviyesindeki eğitimin ilk yılında sadece 4 temel tekniğin öğretilmesi amaçlanmaktadır. Bu teknikler; çukur, yüksek, düz veya fotopolimer). Bu dört tekniği denemek isteyen birinci sınıf öğrencileri için hazırlanmış bir programdır. Bu programı takip eden öğrenciler ikinci yıllarında, denedikleri teknikler arasında hangi tekniği daha fazla geliştirmek istiyorlarsa belirledikleri tekniğe odaklanırlar. Öğrenciler 2. yıldan 4. yıla kadar her zaman farklı bir teknik seçebilme imkanları vardır. 5. yılı devam eden öğrenci ise bitirme projesi için kendisine zaman ayırmaktadır. Eylül ayında başlayan eğitimlerde öğrenciler, her biri atölyede uygulanan 4 temel tekniğin bir yönünü vurgulayan 6 çalıştay (workshop) takip etmektedirler.

Klasik: Yıl boyunca baskıresim tekniklerinden yalnızca biri üzerinde araştırma yapıp derinleşmek isteyen öğrenciler içindir. Salı günleri çukur baskı ve fotopolimer atölyeleri, perşembe günleri ise yüksek baskı atölyeleri için eğitim verilmektedir. Baskıresim tekniğinin olanaklarını daha iyi anlayabilmek için her öğrencinin ilk 3 yıla yayılmış 15 ila 18 atölyeyi takip etmesi gerekmektedir. Başka bir anlatımla her bir yılın başlangıcında farklı bir tekniği seçmek ve o teknikte ilerlemek zorundadırlar. Öğrenciler, dördüncü yılda 4. bir tekniğe başlama

veya uygulamak istediği teknik (ler) de derinlemesine çalışma, tekniğini mükemmelleştirme seçeneğine sahip olmaktadır.

Uzmanlaşma (İleri Eğitim): Beş yıllık eğitim tamamladıktan sonra öğrencinin bir süredir öğrendiği tekniklerle gerçekleştirmek istediği baskıresim çalışmaları için bir proje kapsamında 2 atölyeyi birleştirme olanağı sunan ileri düzey eğitimdir. Bu eğitimi seçip kaydolmanın koşulu, öğrencinin birleştirmek istediği tekniklerden birini en az iki yıl boyunca takip edip, öğrenmiş olması ya da dördüncü aşamada veya uzmanlık derecesinde bir baskıresim dersini hali hazırda tamamlamış olması gerekmektedir. Projesini gerçekleştirmek isteyen öğrenci için sunduğu portfolyo temelinde, öğretim elemanlarından biriyle görüştükten sonra hangi atölyelerin proje için uygun ve gerekli olduğuna karar verilmektedir. Daha sonra toksik olmayan baskıresim bölümünün 2 öğretim elemanıyla proje tartışılmakta ve öğrenci geniş kapsamlı bir şekilde projesini sunmaktadır.

YÖNTEM VE BULGULAR

Araştırmanın amacı, sağlığa ve çevreye duyarlı malzeme ve araç-gereçleriyle tam donanımlı bir biçimde 625 m² alanda yarı zamanlı sanat eğitimi veren Ghent Görsel Sanatlar Akademisi Toksik Olmayan Baskıresim Bölümü Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Toksik Olmayan Baskıresim Eğitimi Üzerine Görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın veri toplama yöntemi için nitel araştırma deseninin bir parçası olan Görüşme Tekniği kullanılmıştır. Toksik Olmayan Baskıresim Bölümü'nde eğitim alan farklı yaş grubundaki 22 öğrenci ve söz konusu kurumda eğitim veren 4 öğretim elemanı ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve toplanan veriler analiz edilerek görüşler ortaya konulmuştur.

ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİ

Araştırmacı, Ghent Görsel Sanatlar Akademisi'nde öğretim görevlisi olarak çalışan sanatçılar Marnix Everaert, Liesbeth Van Lancker, Vladimir Ivaneanu ve Flore Tanghe'ye baskı sanatında toksik ve toksik olmayan malzemelerin kullanımını, çevre ve sağlık açısından toksik olmayan baskıresim eğitimini değerlendirmeleri ve geleneksel baskı sanatı ile toksik olmayan baskı sanatını estetik olarak karşılaştırmalarını sağlamak için farklı zamanlarda yarı-yapılandırılmış sorular sorulmuştur. Yanıtlar betimsel olarak analiz edilmiş ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Geleneksel baskıresim tekniklerinden, toksik olmayan baskıresim tekniklerine yönelinmesinin nedenleri sorulduğunda;

Genel olarak beş ana başlık altında toplanabilecek gerekçe(ler) tespit edilmiştir. Bunlar sırasıyla; *Sağlık Sorunlarının Varlığı, Öğrencilerin Sağlığına Duyarlılık, Ekolojik Farkındalık, Sürdürülebilirlik ve Etik Kaygılar*'dır.

Öğretim elemanlarının bu soruya verdiği yanıtlar çerçevesinde, baskıresim atölyesinde kimyasal çözücülerle çalışmaktan dolayı cilt problemleri ve solunumla ilgili sağlık sorunlarının sıklıkla yaşanmaya başlanması nedeniyle çözüm yolları aranmış, geleneksel baskı teknikleri ile eğitim veren bu kurumun toksik olmayan baskı teknikleri ile çalışır hale gelmesi için Everaert, değişim-dönüşümü başlatmıştır.

> "İlk olarak, Zottegem'deki akademide baskıresim öğretmenliği yaparken cilt yüzeyinde birtakım sağlık problemleri yaşamaya başladım. Bu problemler aslında çözücülerle (solventlerle) çalışıyor olmamla alakalıydı. Yaşadığım sorun bir bakıma ilginçti çünkü baskıresim öğretmenliğine devam etmem gerekiyordu ama kullandığım bazı baskıresim malzemelerine karşı alerjim ortaya çıkmıştı. Böylelikle bu işi yapmanın başka yolları olabileceğine dair kafa yormaya başladım. Dolayısıyla bir şeyleri değiştirme isteğim ve toksik olmayan baskıresim tekniklerine yönelmemdeki ilk motivasyonum sağlık konusunda yaşadığım problem oldu. Doğal olarak benim sağlığım için iyi olmayan bir şey öğrencilerimin sağlığı için de iyi olmayacaktı" (Everaert, kişisel iletişim, 10 Aralık 2023).

Bölümün diğer öğretim elemanları için de geçerli olabilecek bir veri ortaya konmuştur; kendileri için sağlıksız olan malzemelerin öğrencileri için de zararlı olabileceği düşüncesi her zaman kendilerini rahatsız eden bir düşünce olarak her dört öğretim elemanının ifadesinde dikkat çekmektedir. Ayrıca öğretim elemanları bazı zamanlarda öğrencilerin yaşadığı atölye kazalarına şahit olmuş ve bu durumdan dolayı büyük korku ve üzüntü yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

> "Sağlıklı bir atölye ortamı varken, neden öğrencilerimiz sağlıksız bir ortam da çalışsın ki" (Ivaneanu, kişisel iletişim, 10 Aralık 2023).

Akademinin öğretim elemanları geleneksel baskıresimde kullanılan malzemelerin çevreye olan olumsuz etkileri üzerine düşünmenin gerekliliği üzerine görüşlerini belirtmişlerdir. Kimyasal atıkların yeraltı sularına karışması, solunan havaya karışması vb. nedenlerle toksik olmayan tekniklere daha fazla yönelinmesi gerekliliğini savunmaktadırlar. Malzemelerin tekrar tekrar çevre dostu bir şekilde kullanılabilmesi başka bir değişle sürdürülebilir olması ve aşırı tüketime neden olmadan yerel kaynaklarla üretim yapabilmenin önemini kavradıklarını vurgulamaktadırlar. Aşağıda yer alan iki öğretim elemanının görüşleri oldukça anlamlıdır;

> “1999 yılında Frans Masereel Merkezi'nde Jeffrey Sippel'la birlikte bir atölye çalışması gerçekleştirdim. Sippel, o zamanlar Amerika Birleşik Devletleri'nde Tamarind Enstitüsü'nde çalışan baskıresim alanında önde gelen insanlardan biriydi. Verdiği atölye çalışmasında ispirto yerine yağ kullanmıştı. O zaman ilk kez gördüğüm bu uygulamaya şaşırmıştım. Belki bu ufak bir şeydi ama o atölye çalışmasıyla birlikte buna ilgi duymaya başladım. Sippel, bana Amerika Birleşik Devletleri'nde ikâmet etmeme ilişkin birtakım belgeler yolladı. Bu belgeler arasında bir de broşür vardı. Bu broşürde toksik olmayan baskıresimden bahsediliyordu ve yazarı Keith Howard'dı. Toksik olmayan baskıresim hakkında bir şeyler öğrenmek isteğiyle Amerika Birleşik Devletleri'ne gittim ve bir süre orada kaldıktan sonra Belçika'ya geri döndüm. Sorun şuydu ki, o sıralar bir kitap dışında henüz toksik olmayan baskıresime ilişkin ortada hiçbir şey yoktu. Kitapta baskıresimde kullanılan bir yığın zararsız malzemeden bahsediliyordu ancak bu malzemeleri Belçika'da satın alabileceğim bir yer yoktu. O sıralar Avrupa'da bu konuyla ilgilenen sadece 4-5 insan tanıyordum. Bu işin en başıydı. Elbette geçiş süreci böyle bir ortamda oldukça yavaş ilerledi. Öğrencilerimle çalışmam gerekiyordu. Onlara geleneksel baskıresim teknikleriyle nasıl çalışılacağını öğretiyordum. Daha sonra bunu değiştirmem gerekti. Zottegem'deki öğrencilerim bu değişime ayak uydurmakta çok istekliydiler. Dolayısıyla çok şanslıydım. Onlara toksik olmayan baskıresim teknikleriyle çalışacağımızı ve bir yıl boyunca bu teknikleri öğrenmeyi deneyeceğimizi ve büyük olasılıkla her şeyin ters gideceğini söyledim. Bu işin sonunda iyi çalışmalar üretemeyeceksiniz dedim onlara. Öğrencilerimin çoğu ileri yaşlarda insanlardı. Hepsi itiraz etmeden bu önerimi kabul etti ve çalışmaya başladık. Başlangıçta çok ufak değişiklikler yaptık. Artık çözücüler (solventler) kullanmaktan vazgeçtik. Onların yerine VCA (Vegetable Cleaning Agents) kullandık. Nitrik asit yerine Ferrik klorür kullanmaya ve çinko yerine bakır plaka üzerinde çalışmaya başladık. Bunlar ufak görünmekle birlikte aslında büyük değişikliklerdi. Süreç çok kolay da olmadı. Ama nihayetinde işe yaradı. Söylediğim gibi öğrencilerim de destek verdi, sürdürülebilir ve aşırı tüketime neden olmadan yerel kaynaklarla üretim yapabildik. Ghent’teki bu akademinin de bakış açısı böyledir, yeni araştırmalar yaparak daha fazla nasıl çevreye zarar vermeden çalışmalarımızı sürdüreceğimizi araştırıyoruz (Everaert, kişisel iletişim,10 Aralık 2023).

> "Üniversitedeyken baskıresim okudum ve o zamanlar toksik olmayan baskı teknikleri öğretilmiyordu. Ben esas olarak gravür (etching) üzerine yoğunlaşmıştım, bu yüzden nitrik asit, beyaz ispirto, asfalt, reçine gibi malzemeler kullanıyorduk... Atölyede havalandırma sistemi yoktu ve öğrencilere eldiven verilmezdi. Öğretmenler size ne yapacağınızı öğreten ilk kişilerdir, bu yüzden öğrenciler de öğretmenin söylediğini yapar. Bu ürünlerin vücut üzerinde ne gibi etkileri olabileceğinin farkında değildim. Birkaç yıl sonra başka ürünlerin farkına varmaya başladım ve artık yalnızca toksik olmayan malzemelerle çalışıyorum. Bu hem farklı malzemelerden dolayı hem de kullandığım yöntemlerin ve sanatımın değişmesinden kaynaklanıyor. Geleneksel yöntemlerde birçok şey daha hızlı ilerlerdi ve görüntüyü düşünmeye ya da kontrol etmeye daha az zaman kalırdı. Bu yüzden daha spontane bir şekilde çalışıyordum. Bazen geleneksel yöntemleri özlüyorum ama asla geri dönmem, çünkü artık bunun ne gibi olumsuz etkileri olabileceğini biliyorum” (Tanghe, kişisel iletişim, 17 Nisan 2023).

Sanat yapan kişilerin ve kurumların sadece sanatın kendisinin değil, kullanılan malzemelerin sağlık ve çevre açısından etkilerinin de düşünülmesi gerekliliğini belirtmektedirler. Ayrıca atölyede kullanılan hiçbir malzemenin tamamen zararsız olmadığını, örneğin; toksik olmayan baskı tekniklerinde kullanılan Ferrik klorür ve pigmentlerin bile çevre açısından tamamen

masum olmadığı düşünmekte ve dile getirmektedirler. Bu nedenle daha fazla bilimsel ve deneysel çalışmalarla, insan ve çevre sağlığı açısından bu teknikleri nasıl daha zararsız malzemelerle çalışabileceklerinin arayışında olduklarını da belirtmektedirler.

> "Toksik olmayan baskıresim eğitimi, yalnızca sağlık, daha güvenli ürünler ve daha güvenli bir çalışma ortamı hakkında öğrenmek ve öğretmek değildir. Aynı zamanda – ve belki de esas olarak – insanları çevre konusunda daha bilinçli hale getirmek ve ona daha fazla özen gösterme gerekliliğinin aciliyetini kavratmakla ilgilidir, çünkü yalnızca bir tane çevremiz var. Toksik olmayan baskı hakkında eğitim vermek, yeni teknikleri öğrenmek kadar, bir insan ve sanatçı olarak daha fazla sorumluluk almayı öğrenmektir" (Ivaneanu, kişisel iletişim,17 Nisan 2023).

> "Eğitimim sırasında (20 yıl önce) ağırlıklı olarak toksik baskı tekniklerini öğrendim. Genç bir yetişkin olarak, çalıştığımız malzemelerin tehlikeleri hakkında hemen hemen hiç düşünmüyorduk. Günümüzde insanlar bu konuda daha bilinçli. Eğer doğa dostu ürünler kullanabiliyorsan, neden kullanmayasın? Temelde bu hem sağlık hem de doğa için daha iyi. Zararlı ürünler doğal olanlarla değiştirilebilir. İnsanların kullandığı temizlik ürünlerine bakarsak, örneğin beyaz ispirto... Artık bunun yerine kolza yağı kullanabiliyoruz. Atölyede artık o koku yok ve bu daha güvenli bir his veriyor. Bir ürünün sağlığınız ya da çevre üzerindeki etkilerini sürekli düşünmek zorunda kalmamak bence önemli" (Van Lancker, kişisel iletişim, 17 Nisan 2023).

Öğretim elemanlarına geleneksel baskıresim teknikleri ile toksik olmayan baskıresim teknikleri karşılaştırıldığında üretilen eserlerde estetik bir etki kaybının yaşanıp yaşanmadığı sorulduğunda;

Her iki yöntem ile ortaya konulan eserlerin estetik ifadesinde/kalitesinde büyük bir değişiklik oluşturmadığı düşüncesinde oldukları bulgulanmıştır. Toksik olmayan baskıresim tekniklerinde yalnızca kullanılan malzemelerin ve kuralların farklı olması görüşündeler. Ancak kimi öğretim elemanlarının, özellikle üniversitelerdeki akademik ortamda bu teknikler arasındaki farkları mutlak bir fikirle ayrıştırarak geleneksel olanı tercih ettiklerini ve yeniliğe kapalı olduklarını düşünmektedirler.

> "Genel olarak çok büyük fark yok, ancak bazı etkiler farklı olabilir ya da tam olarak elde edilemeyebilir. Günümüzde toksik olmayan yöntemler daha hızlı gelişiyor ve bilgiler çevrimiçi olarak paylaşıldığı için öğrenmesi daha kolay hale geliyor. Her malzeme ve teknik kendine özgü bir etki yaratır ve asla tamamen aynı olmaz. Ancak farklı olması, kalitesinin daha düşük olduğu anlamına gelmez. Toksik olmayan yöntemlerde çalışırken biraz daha fazla sabır gerektiğini hissediyorum. Ama bu, toksik olmayan çalışmanın olumlu bir yönü olarak da görülebilir. Size düşünmek için zaman tanır, görüntüyü daha fazla kontrol etme imkânı verir... Geleneksel baskıresimde ise görüntünün yapılma ve basılma biçiminde bir tür 'sertlik' hissi olduğunu düşünüyorum. Bu yöntem bir şekilde daha dışavurumcu ve deneysel" (Tanghe, kişisel iletişim, 10 Aralık 2023).

> "Elde edilen sonuçlar geleneksel tekniklerle elde edilen sonuçlarla eşdeğerdir. Ben herhangi bir fark görmüyorum" (Van Lancker, kişisel iletişim, 10 Aralık 2023).

> "Geleneksel baskıresim ile toksik olmayan teknikler karşılaştırıldığında, cevap nettir: fark edilebilir bir fark yoktur. Geleneksel yöntemlerle elde edilen her bir unsur için, artık geleneksel tekniklerle ilişkilendirilen estetik değerleri koruyan daha güvenli alternatifler

> mevcuttur. Kişisel bakış açım; 43 yıldır kazıma (etching) teknikleriyle çalışmış ve 30 yıldır bu teknikleri öğretmiş biri olarak, güvenli baskı tekniklerinin yalnızca geçerli bir alternatif sunmakla kalmayıp, aynı zamanda geleneksel yöntemlerle elde edilmesi çoğu zaman zor olan yeni teknikler ve estetikler sunduğuna yürekten inanıyorum" (Eveaert, kişisel iletişim, 17 Aralık 2023).

Sanatçı Eveaert'e göre, estetik kaygıları bahane ederek birçok kişi bu değişimi gereksiz görmüş ve direnç göstermiştir. Bunun nedenini ise sanatçı şöyle açıklamaktadır; "İnsanlar bildikleri yoldan gitmeyi seçerler. Birçok akademisyen, en iyi bildikleri yöntemlerin mevcut yöntemler olduğunu düşündükleri için yeni tekniklere ilgisiz kalıyorlar" (Eveaert, kişisel iletişim, 17 Aralık 2023). Görüşmeden elde edilen analizlere göre; yaşanılan çağa uyumlu hareket edilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Orta çağ dönemindeki gibi baskı yapılmadığını, geleneklerin bile zamanla değiştiğini belirterek, toksik olmayan baskı tekniklerinin de bu değişimin bir parçası olduğunu savunmaktadırlar. Yeni/çağdaş tekniklerin zamanla gelişip yaygınlaşacağına inanmakta ve sürecin yavaş da olsa işlediğini, değişimin gerçekleşeceğini düşünmektedirler. Öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerdeki doğrudan alıntılar, bu görüşleri daha da iyi serimleyecektir.

> "Biz, günümüzde 16. yüzyılda yapıldığı gibi baskıresim yapmıyoruz. Artık eski zamanlardaki gravürcüler gibi çalışmıyoruz. Bunlar değişti. Zamanla birlikte hareket edersin. Toksik olmayan baskıresim de bu değişim sürecinin bir parçası aslında. Dolayısıyla buna karşı gelmek, bu değişime direnmek gereksiz. Ben en nihayetinde toksik olmayan baskıresimin herkesin kabulleneceği ve çalışacağı bir norm haline geleceği düşüncesindeyim. Her şey çok ağırdan da olsa değişiyor. Olan bu. Bazıları buna öncülük yapıyor. Öncüler pek çok şeyi üstlenmek zorunda kalıyorlar. Sadece yeni bir çalışma yolu icat etmekle kalmıyorlar, aynı zamanda genel kabul gören çalışma tarzına karşı da mücadele etmek durumunda kalıyorlar. Burada yine motivasyon önem kazanıyor. Bu konuda kararlı olmak ve bu değişimi gerçekten istemek gerekiyor. Toksik olmayan baskıresim tekniklerinin öncülerden biri olmam benim düşünce tarzımı değiştirdi. Daha inatçı biri oldum. İnsanlar karşımda olsa da bunu önemsemedim ve bu yolda yürümeye devam ettim. Günümüzde de değişimi, bu alana inanan gençler ve yeniliklere açık bireyler sağlayacak. Çünkü gençler, daha zor bir dünyada yaşayacaklarını biliyor ve değişime daha istekli olacaklar" (Eveaert, kişisel iletişim, 10 Aralık 2023).

> "Karşılaştırabildiğim kadarıyla, estetik açısından toksik ve toksik olmayan teknikler arasında bir fark görmüyorum. Klasik tekniklerin sıkı savunucuları, nitrik asit ile elde edilen güçlü aşındırma etkisinin demir (ferrik) klorür ile sağlanamayacağını savunacaklardır. Ancak aynı durumun tersi de geçerlidir. Geleneksel oyma teknikleriyle, günümüzde lazer kesim veya Dremel ya da matkap gibi mekanik aletlerle elde edilebilecek çeşitliliğe ulaşmak imkânsızdır. Yine de düşünüyorum ki, geleneksel tekniklerle elde edilen estetiklerin çoğu için günümüzde toksik olmayan bir alternatif mevcuttur. Eğer taş baskı ya da plastik üzerine serigrafi gibi tekniklerde henüz bir alternatif yoksa, bu durum sanatsal ve teknik yaratıcılığı zorlamak için bir davet olarak görülmelidir" (Ivaneanu, kişisel iletişim, 17 Nisan 2023).

> "Eğitimim sırasında (20 yıl önce) ağırlıklı olarak toksik baskı tekniklerini öğrendim. Genç bir yetişkin olarak, çalıştığımız malzemelerin tehlikeleri hakkında hemen hemen hiç düşünmüyorduk. Günümüzde insanlar bu konuda daha bilinçli. Eğer doğa dostu ürünler kullanabiliyorsan, neden kullanmayasın? Temelde bu hem sağlık hem de doğa için daha iyi. Ayrıca, elde edilen sonuçlar geleneksel tekniklerle elde edilen sonuçlarla eşdeğerdir. Zararlı ürünler doğal olanlarla değiştirilebilir. İnsanların kullandığı temizlik ürünlerine bakarsak, örneğin beyaz ispirto... Artık bunun yerine kolza yağı kullanabiliyoruz. Atölyede artık o koku

> yok ve bu daha güvenli bir his veriyor. Bir ürünün sağlığınız ya da çevre üzerindeki etkilerini sürekli düşünmek zorunda kalmamak bence önemli" (Van Lancker, kişisel iletişim,17 Nisan 2023).

Diğer bir taraftan da öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerde ağırlıklı olarak bu değişimin hızını arttıracak lokomotifin *Bilim ile Sanat İş Birliğinin Sağlanması* düşüncesi bulgulanmıştır. Sanatçıların ve bilim insanlarının toksik olmayan malzemeleri araştırmak, deneyler yapmak ve bu çalışmaları hızla ilerletmek için iş birliği yapmaları gerektiğini düşünmektedir ve bu konuda Toksik Olmayan Baskıresim Bölümü öğretim elemanlarının, Ghent Güzel Sanatlar Akademisi (KASK)'nin Bio Deneysel Laboratuvarı ile doğal pigment konusunda işbirliği içinde oldukları ve bazı deneysel uygulamalar yaptıkları saptanmıştır. Örneğin; Araştırmacının proje danışmanlarından Marnix Everaert'in bakır gravür plakaları, laboratuvarda elde edilen doğal pigmentlerin metal gravür (intaglio) tekniklerinde kullanılıp kullanılamayacağı Dr. Boto ve Everaert tarafından birlikte test edilmiştir. Dr. Boto'nun, alglerden elde ettiği pigmentleri - Dunaliella Salina: turuncu Arthrospira: mavi ve yeşil Porphyridium purpureum: pembe- bakır plakalara uygulanmış ve 200 gr.'lık Canson marka nemli kağıtlara baskısı alınmıştır (Kaynar Tanır, 2023).

Öğretim elemanlarına Ghent Görsel Sanatlar Akademisi'nin Toksik Olmayan Baskı Bölümü eğitim programında ders içeriğinin nasıl oluşturulduğu sorulduğunda,

Ders içeriğinin öğrencilerin ihtiyaçlarına göre belirlendiği ve eleştirel sanatçılar yetiştirmenin hedeflendiği bulgulanmıştır. Eğitim sürecinde iyi zanaatkarlar yetiştirmek istemedikleri, iyi sanatçılar yetiştirirken, ürettikleri sanat eserlerini eleştirebilen sanatçılar yetiştirmenin de önemli olduğunu belirtmektedirler. Öğrencilerin aldıkları eğitim sonunda sanatçının (öğrencinin) kendi işini konuşabilmesi Ghent Görsel Sanatlar Akademisi için değerli bir çıktı niteliğindedir. Öğretim elemanları, öğrencilerin yalnızca baskıresim teknikleri açısından üretim sorunları ya da çözüm önerilerini değil, aynı zamanda ürettikleri eserleri bağlamında kavramsal ve estetik olarak fikirlerini konuşabilmeleri, düşünce üretmeleri konusunda teşvik edilmeleri yönünde eğitim-öğretim dönemi içinde iki ayrı zamanda üretimlerin tartışılması sağladıklarını vurgulamaktadırlar.

> "Bu bölümde eğitim gören öğrenciler yaptıkları işleri eleştirmesini öğrenirler. Burada yalnızca teknik beceri elde etmiyorlar, aynı zamanda estetik bakış açısı kazanıyor ve eleştirel düşünmeyi deneyimliyorlar. Bu nedenle öğrencilerimize dönem içerisinde iki farklı zamanda ürettiği baskıresimlere ilişkin soru formu hazırlar, onların yaptıkları ürünler üzerinde düşünmelerini sağlarız. Her bir öğrenci bir öğretim elemanı seçer. Bu seçim tamamen öğrenci inisiyatifindedir. Öğrencilerin ürünlerini içeren portfolyo isteriz ve sorulara verdikleri

> yanıtları inceleriz. Daha sonra öğrenci ve öğretim elemanı birebir öğrencinin ürünleri üzerinden tartışırlar. Bu konuda ciddi zaman ayırdığımızı düşünüyorum" (Van Lancker, kişisel iletişim,10 Aralık 2023).

Önemli bir başka veri ise, baskıresim konusunda daha önce bilgisi ve deneyimi olan ya da olmayan öğrencilerin akademiye başlama durumlarının öğretim elemanları tarafından nasıl değerlendirildiğidir. Bu bakımdan; akademiye gelen öğrencilerin hazır bulunuşlukla eğitime başlamasının öneminin olmaması önemli bir bulgudur. Görüşme sırasında öğretim elemanlarının tamamı, akademinin baskıresim konusunda deneyimli ya da deneyimsiz tüm öğrencilere açık olduğunu açıkça belirtmişlerdir;

> **"**Atölye süresi beş yıl ve bu süre boyunca öğrenmeleri, gelişmeleri ve kendilerini ifade eden işler üretmeleri beklenmektedir. Gelen öğrenciler çoğunlukla ilk kez böyle bir ortamda çalışıyorlar, geleneksel baskıresim eğitimi almış olan öğrenciler ise diğer atölyelerle karşılaştırma yapabiliyor; koku, koşullar vs." (Van Lancker, kişisel iletişim, 10 Aralık 2023).

Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerde, toksik olmayan baskıresim eğitiminin insan ve çevre sağlığı açısından yararları düşünülerek ders içeriğinin oluşturulmasını benimsedikleri saptanmıştır. Bu anlamda, öğretilen tekniklerin, öğrencilerin üretimlerine ve çevrelerine daha bilinçli yaklaşmalarını sağladığı görüşündeler. Çünkü atölyede sadece teknik değil, çevresel farkındalık da öğretilmektedir. Örneğin az tüketim öğretisini önemsediklerini belirtmektedirler. Öğrencilerin, sadece gerektiği kadar malzeme kullanmayı ve yeniden kullanım yöntemlerini öğrenmelerinin gerekliliğini düşünmektedirler.

> "Sanat dünyasının dışına bakarsak, çevreyi ve sağlığımızı nasıl etkilediğimizin farkında olmaya çalışıyoruz. Geri dönüşüm, plastik kullanımı, sağlıklı beslenme gibi konuları düşünün… Ben de kendi hayatımda çevreyi ve sağlığımı düşünmeye çalışıyorum; örneğin su israf etmemek, evdeki ışıkları kapatmak, bisiklet kullanmak ve toplu taşımayı tercih etmek, yalnızca gerçekten gerekli olduğunda araba kullanmak, gereksiz ilaçlardan kaçınmak gibi basit adımlar atıyorum. Bir baskıresim öğretmeni olarak öğrencileri de nasıl temizlik yapılacağı, su israf etmeden nasıl çalışılacağı ya da ürünlerin nasıl geri dönüştürüleceği konusunda bilinçlendirmek bizim görevimizdir. Grup atölyelerinde bu her zaman kolay olmasa da, adım adım ve sık sık tekrar ederek bu davranışlar zamanla birer alışkanlık haline gelecektir" (Tanghe, kişisel iletişim, 17 Nisan 2023).

Toksik Olmayan Baskıresim tekniklerinde en çok hangi tekniklerin tercih edilip edilmediği sorulduğunda;

Öğretim elemanları, en çok tercih edilen tekniklerin Serigrafi, Photopolymer ve İntaglio (Etching) teknikleri olduğunda ortak görüş belirtmişlerdir. Su bazlı serigrafi'nin, baskı sanatında popüler bir teknik olduğu düşünülmektedir. Atölyede, öğrencilerin genellikle bu tekniği seçtiklerini çünkü çalışmalarında kokusuz bir şekilde renk kullanmaya başlamanın

kolay bir yolu olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca öğrencilerin belirli bir formatla sınırlı kalmadıkları görüşündeler. Bu teknikle hem öğrencilerin kendi oluşturduğu çizimlerle/desenlerle hem de dijital görüntülerle çalışabildiklerini ifade ederek, serigrafi tekniğinin avantajlarını da ortaya koymaktadırlar. Ayrıca serigrafi baskı tekniğinin yalnızca kâğıt değil, farklı yüzeylerde de uygulanabilirliği nedeniyle tercih edildiği görüşündeler. Metal gravür (İntaglio/Etching) tekniğinin sürprizlere açık olması ve etkili baskılar alınması nedeniyle de sıklıkla tercih edildiği düşünülmektedir. Photopolymer tekniğinde de fotografik çalışmaların rahatlıkla gravür etkisiyle yapılabilmesi nedeniyle tercih edilebildiğini belirtmektedirler. Diğer en sık tercih edilen tekniklerin ise, Kuru kazı (Dry point), Suluboya mototip (Aquarell Monotype), Chine Colle, Ağaç Lito (Mokulitho) olduğu görüşü ortaya konmuştur. Öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerde elde edilen verilere göre, en az tercih edilen teknik ise Japon Baskıresim Tekniği olarak saptanmıştır. Öğretim elemanları, Japon baskı tekniğinin, yaygın olarak tercih edilen bir baskıresim yöntemi olmadığını, bunun sebebinin çağımızın "hız" sorunu olduğunu düşünmektedirler.

> “Çağımız hızlı ve Japon tahta baskı tekniği ise tam tersine "yavaş" bir teknik. Bu teknik, sabır isteyen ve yavaş ilerleyen bir süreç içeriyor” (Vladimir, kişisel iletişim, 10 Aralık 2023).

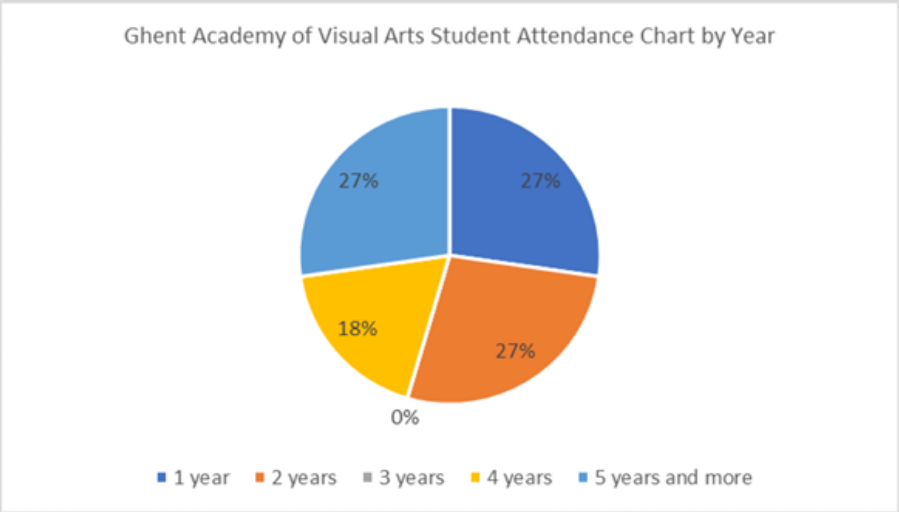
> “Serigrafi hızlı uygulanan bir teknik bu nedenle hızlı sonuç alabilmeleri öğrencinin bu tekniği daha sık tercih etmelerine olanak sağlıyor. Ayrıca öğrenci kendi çizimlerini serigrafi olarak bir ürüne dönüştürmenin yanı sıra fotografik görüntülerden de yararlanabiliyor. Ayrıca kâğıt dışında kumaş, ağaç, metal vb. malzeme yüzeyine görüntü aktarabilme olanağına da sahip olmak öğrenciler için büyük özgürlük” (Van Lancker, kişisel iletişim, 10 Aralık 2023).

Anlaşılacağı üzere öğretim elemanlarının tüm bu görüşleri, Ghent Görsel Sanatlar Akademisi Toksik Olmayan Bakıresim Bölümü’nün çalışma prensibini ortaya koyarak, baskıresim sanatı ve eğitimine ilişkin bu alanda çalışma yapan diğer kişi ve kurumlara yol açacak ve lokomotif oluşturacak bulgular içermektedir.

ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

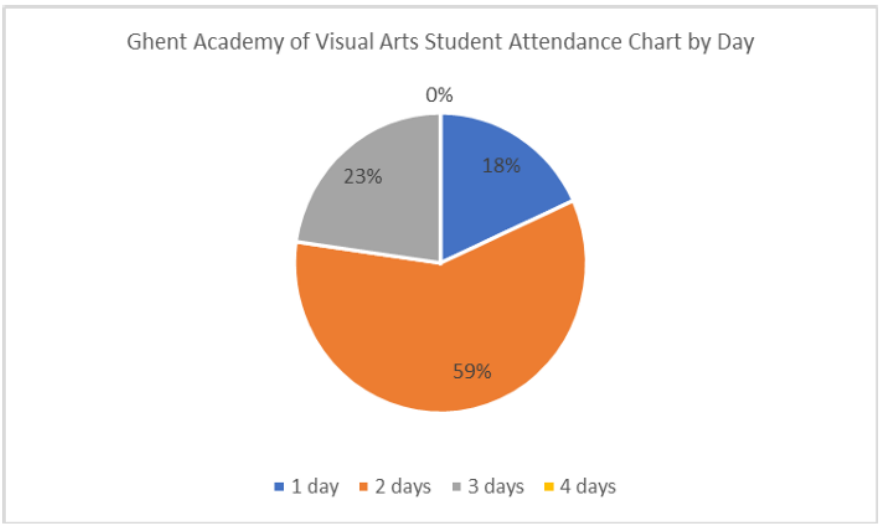
Araştırmacının atölyeye katıldığı gün ve saatlerde 39 öğrenciye ulaşılmış ve araştırmaya gönüllü olarak katılıp katılamayacakları sorulmuştur. Gönüllü olan 22 öğrenciyle 4 adet yarı-yapılandırılmış sorulara yanıt aranacak şekilde görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde öğrencinin akademiye ne kadar süre devam ettiği, hangi teknikleri öğrendiği ve yapıtlarını oluştururken hangi teknikleri tercih ettiği, akademiyi seçme nedenleri ve akademiden elde ettikleri kazanımlar belirlenmiştir.

Tablo 1. Yıllara Göre Ghent Görsel Sanatlar Akademisi Öğrenci Katılım Tablosu.

Grafikte görüldüğü üzere araştırmaya gönüllü olarak katılan 22 öğrencinin %27'si 5 yıldır, %18'i 4 yıldır, %27'si 3 yıldır, %27'si ise 1 yıldır akademiye devam etmektedir (Tablo 1).

Tablo 2. Günlere Göre Ghent Görsel Sanatlar Akademisi Öğrenci Katılım Tablosu.

Grafikte görüldüğü üzere araştırmaya gönüllü olarak katılan 22 öğrencinin %18'i haftada 1 gün, %59'u haftada 2 gün ve %23'ü haftada 3 gün akademiye devam etmektedir (Tablo 2).

Akademiyi Tercih Etme Nedenleri

Öğrencilerden elde edilen verilere göre; yarı zamanlı olarak eğitim aldıkları toksik olmayan baskıresim bölümünde eğitim almayı tercih etme nedenleri olarak beş madde ön plana

çıkmaktadır. Bunlar sırasıyla; *Kurumun İtibarı, Atölyenin Atmosferi, Yaratıcılık İhtiyacı, Sanatsal ve Kişisel Gelişim ve Dışsal Nedenler'*dir. En başında, pek çok öğrenci doğrudan kurumun/atölyenin Ghent'in en iyi baskıresim bölümü olduğunu dile getirerek, kurumun *İyi İtibar*ı olduğunu duyduklarını belirterek, söz konusu kurumda bu nedenle eğitim almayı tercih ettiklerini dile getirmişlerdir. Akademiyi tercih etme sıralamasında ikinci en önemli nedenin ise *Atölye Atmosfer*in öğrenme açısından olumlu olduğunu vurgulamışlardır. Bu veriyi araştırmaya katılan gönüllü öğrencilerden X3'den alınan doğrudan alıntıyla desteklemek yerinde olacaktır:

> "Bu atölyede güzel bir hava var. Genç ve ileri yaştaki insanlar hep birlikte bir sanat ortamında, iyi insanların iyi duygularla yaratıcılıklarını ortaya koydukları ve birbirlerinden pek çok şey öğrendikleri bir mekân burası. Ayrıca Marnix, Vladimir, Liesbeth ve Flore harikulade öğretmenler" (Öğrenci X3, kişisel iletişim, 18 Nisan 2023).

Öne çıkan üçüncü neden öğrencilerin aradığı *Yaratıcılık İhtiyacı*nın karşılanıyor olmasıdır. Örneğin araştırmaya katılan X2, X8, X22 rumuzlu öğrenciler bu durumu açık bir dille ifade etmişlerdir.

> "Yaratıcı insanlarla bir arada olmak bana iyi geliyor. Yaratıcılığımı geliştirmek için bu atölyeye devam ediyorum" (Öğrenci X22, kişisel iletişim,18 Nisan 2023).

Sanatsal ve Kişisel Gelişim ise dördüncü tercih nedeni olarak belirmektedir. Katılımcılar, baskıresim alanındaki baskı teknik ve yöntemlerini daha da geliştirebildiklerini ve sanatsal anlamda ifade yeteneğini geliştirebildiklerini ifade etmişlerdir. Ek olarak zihinsel ve duygusal sağlık gibi nedenlerin yanı sıra sosyalleşme gibi bireysel hedefler de akademiyi seçme nedeni olarak dikkat çekmektedir.

> "İçgörü, sabır, sanat paylaşımı gibi kazanımların dışında bilim ve sanatı birleştirme konusunda iyi oldukları için bu akademiyi seçtiğim söylenebilir" (Öğrenci X19, kişisel iletişim,18 Nisan 2023).

Son olarak *Dışsal Nedenler* de akademiyi seçme nedeni olarak belirmektedir. Ghent Görsel Sanatlar Akademisi'nin belirlediği politika ve bu akademinin baskıresim alanında ders veren diğer akademilere göre mekânsal olarak katılımcıların yaşadığı bölgeye yakın olması da tercik etme nedeni olarak belirlenmiştir.

Öğrenilen ve Tercih Edilen Baskıresim Teknikleri

Araştırmaya katılan öğrencilere akademide toksik olmayan hangi baskıresim tekniklerini öğrendikleri ve hangi teknikleri bireysel olarak sanatsal ifadelerinde kullanmayı tercih ettikleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan 22 öğrencilerden elde edilen verilere göre; toksik olmayan baskıresim tekniklerinin çeşitliliği, programın zenginliği ön plana çıkmaktadır. Tüm öğrenciler;

Ağaç baskı (Batı ve Japon teknikleri), İpek baskı (Serigrafi), Metal gravür (Intaglio) teknikleri (Yumuşak, Sert Zemin, Yumuşak Zemin, Kuru Kazı, Aquatint), Linol baskı, Suluboya monotip baskı (Aquarell Monotype) ve Photopolymer tekniklerini uygulayarak öğrenmektedirler. Başka bir anlatımla Ghent Görsel Sanatlar Akademisi Baskıresim Bölümü'nün, öğrencileri dört temel baskı teknikleri konusunda eğitim almaktadırlar. Bu temel eğitim sonrasında öğrencilerin bireysel ilgi alanlarına göre teknik yönlendirmelerin yapıldığı ve öğrencilerin kimi teknikler üzerinde daha yoğun ve derinlemesine araştırma yapmaları konusunda desteklendikleri sonucuna varılmıştır. Veriler mikro olarak analiz edildiğinde, Photopolymer ve Serigrafi (İpek Baskı) tekniğinin sıklıkla tercih edildiği belirlenmiştir. İkinci en sık tercih edilen iki tekniğin de varlığı son derece görünür durumdadır. Bu anlamda birçok öğrencinin Kuru kazı ve Metal gravür (İntaglio) tekniklerini tercih ettikleri belirlenmiştir. En az tercih edilen baskıresim tekniğinin ise Japon ağaç baskı yöntemi olduğu saptanmıştır. Tercih nedenleri sorgulandığında, öğrencilerin motivasyonlarıyla uyumlu teknikleri seçtikleri gözlenmiştir. Örneğin katılımcı öğrencilerden X7'nin, Japon ağaç baskı tekniği üzerinde yoğunlaşması, katılımcının kendi ifadesinden doğrudan alıntıyla örneklendirilebilir.

> "Sabırlı ve detaycı bir kişiliğim var. Sanırım bu teknik bana göre… Meditasyon yapıyor gibi hissediyorum" (Öğrenci X7, kişisel iletişim, 18 Nisan 2023).

Öğrencilerin Edindiği Kazanımlar

22 gönüllü katılımcıyla yapılan görüşmelerde, Ghent Görsel Sanatlar Akademisi'nden aldığı eğitim sonucunda öğrencilerin pek çok kazanım elde ettiği söylenebilir. En çok öne çıkan üç kazanım sırasıyla *Sanatsal İfade/Özgüven, Teknik Beceri ve Yaratıcılık* olarak belirlenmiştir. Daha sonraki kazanımlar ise İçgörü, Zihinsel ve Ruhsal sağlık olarak bulgulanmıştır. Katılımcılardan alınan doğrudan alıntılar, elde edilen kazanımları güçlü bir şekilde ifade etmektedir.

> "Kendimi bu atölyede çok yaratıcı hissediyorum. İç görüm arttı ve artık sanatsal yaratımlarım ile kendimi ifade edebildiğimi düşünüyorum" (Öğrenci X2, kişisel iletişim, 18 Nisan 2023).
> "Ghent Güzel Sanatlar Akademisi Grafik mezunuyum. Mezun olduktan sonra bu atölyeye devam etmek istedim, çünkü burada çok iyi bir atmosfer var. Farklı yaş gruplarının farklı bakış açılarını görebiliyor, birbirimizin fikirlerinden yararlanabiliyoruz. Toksik olmayan pek çok baskıresim tekniğini burada öğrendim ve öğrenmeye devam ediyorum" (Öğrenci X20, kişisel iletişim, 18 Nisan 2023).

SONUÇ

Bu araştırmada Ghent Görsel Sanatlar Akademisi'nin Toksik Olmayan Baskıresim Bölümü'nde ders veren öğretim elemanları ve eğitim gören öğrenci görüşlerine göre, öğretim elemanları ve öğrencilerin düşünceleri birbiriyle örtüşen niteliktedir. Geleneksel baskıresim eğitiminde kullanılan nitrik asit, selülozik ve sentetik tiner gibi kimyasalların kullanılmamasının, daha az toksik ya da toksik barındırmayan malzemelerin kullanılmasının hem öğretim elemanı hem de öğrenciler tarafından tercih edildiği bulgulanmıştır. İnsan ve çevre sağlığının düşünüldüğü, sürdürülebilirlik ve etik kaygıların varlığı hem öğretim elemanı hem de öğrenci görüşlerinde güçlü bir şekilde ifade edildiği sonucuna varılmıştır. Toksik olmayan bir ortamda baskıresim teknikleri öğrenen ve uygulayan öğrencilerin sorgulayıcı ve bilinçli sanatçılar olarak sanat üretme çabalarının olduğu belirlenmiştir. Geleneksel baskı teknikleri ile toksik olmayan baskı teknikleri karşılaştırıldığında, üretilen eserlerin estetik anlamda birbiriyle eş değer olduğu sonucuna varılmıştır. Ghent Görsel Sanatlar Akademisi'ndeki baskıresim derslerinin içeriğinin öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda ve çağa uygun olarak düzenlendiği belirlenmiştir. Toksik olmayan baskıresim eğitiminin sadece sağlık ve çevre açısından değil, aynı zamanda pedagojik, sanatsal ve etik boyutlarıyla da baskı sanatının yaygınlaştırılması açısından güçlü bir eğitim modeli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda yapılan bu çalışma, geleneksel baskıresim teknikleri ile eğitim veren kurumların ivedilikle toksik olmayan baskıresim eğitimi veren kurumlara dönüştürülmesi gerekliliğinin kaçınılmaz olduğunu ortaya çıkarmıştır.

KAYNAKÇA

PrintGreen:PrintSafe (t.y). *Lessenrooster 2022-2023*. 9 Mayıs 2023 tarihinde https://www.printgreenprintsafe.org adresinden edinilmiştir.

Kaynar Tanır, A. (2024) *Research and Application of Methods and Techniques for the Establishment of a Non-Toxic Printmaking Studio at the Faculty of Fine Arts of Ankara University: A Case Study*. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu. https://tubitak.gov.tr/tr

Görsel Kaynakça

Görsel 1. Kaynar Tanır, A. (2023), TÜBİTAK 2219 kodlu doktora sonrası yurtdışı araştırma projesi kapsamında araştırmacı tarafından Belçika'da fotoğraflanmıştır.